

Sosyal Bilgiler Öğrencilerinin İnsan Ve Çevre Öğrenme Alanı İle İlgili Kavram Yanılgılarına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Teachers' Opinions on Social Studies Students' Misconceptions Regarding the Human and Environmental Learning Area

Muhammet Kahveci^{1*}

Mustafa Şeker²

* Sorumlu yazar

Corresponding author

¹Yüksek Lisans Öğrencisi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye,

MA Student, Yıldız Teknik University, Turkey

muhammetkhvci@gmail.com

ORCID ID [000-0002-0687-2366](https://orcid.org/000-0002-0687-2366)

²Doç. Dr., Yıldız Teknik Üniversitesi, Türkiye,

Assoc. Prof. Dr., Yıldız Teknik University, Turkey

mseker@yildiz.edu.tr

ORCID ID [0000-0002-6397-0579](https://orcid.org/0000-0002-6397-0579)

Makale geliş tarihi / First received : 10.08.2022

Makale kabul tarihi / Accepted : 13.10.2022

Bilgilendirme / Acknowledgement:

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar:

1- Yazarların katkı oranları eşittir.

2- Makalenin yazarları arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

3- Araştırma için etik kurul izni Yıldız Teknik Üniversitesi'nin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 23.12.2021 tarih ve 2021.12 no'lu toplantısında alınmıştır. Ayrıca İstanbul İl Milli Eğitim müdürlüğünden de 04.02.2022 tarih ve E-59090411-44- 42686652 sayılı resmi izin yazıları ile yapılandırılmış formu kullanmak için gerekli izinler alınmıştır.

4- Bu makalede araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

This article was checked by *Turnitin*. Similarity Index 19%

Atf bilgisi / Citation:

Kahveci, M, & Şeker, M. (2022). Sosyal bilgiler öğrencilerinin insan ve çevre öğrenme alanı ile ilgili kavram yanılgılarına ilişkin öğretmen görüşleri. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 402-418.

ÖZ

Eğitim kuramları etkisinde hazırlanan eğitim programları, eğitim ve öğretimin bütün ortamlarını şekillendirdiği gibi sosyal bilgiler dersinin içerikleri üzerinde de etkili olmuştur. Türkiye’de ki sosyal bilgiler derslerinin içeriğinde ve uygulamasında aktif öğrenme ilkelerine uygun etkinliklere yer verilmemesi nedeniyle kavramların ve bilgilerin gündelik yaşama aktarılmasında güçlükler ortaya çıkmaktadır. Buna karşın 2004’te yayınlanan eğitim-öğretim programı ile Türkiye’de yapılandırıcı eğitim benimsenmiştir. Bu araştırmanın amacı da sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerine göre 5.sınıf öğrencilerinin İnsan ve Çevre öğrenme alanına ilişkin kavram yanılgılarını belirlemek, bu kavram yanılgılarının oluşma sebeplerini ortaya koymak, kavram yanılgısının önlenmesi ve giderilmesi için hangi etkinliklerin yapılması gerektiğine yönelik öğretmenlerin önerilerini belirlemektir. Araştırmanın problemini; “sosyal bilgiler öğretmenlerine göre, insanlar ve çevre öğrenme alanında yer alan kavramlara ilişkin öğrencilerin yaşadıkları kavram yanılgıları nelerdir?” sorusu oluşturmaktadır. Araştırmada veriler dört sorudan oluşan yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Esenler ilçesindeki 10 resmi ortaokulda görev yapan 40 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmuştur.

Anahtar kelimeler

Sosyal Bilgiler, Kavram Yanılgısı, İnsan ve Çevre, Kavram Öğretimi

ABSTRACT

Educational programs prepared under the influence of educational theories not only shaped all environments of education and training, but also influenced the contents of the social studies course. Difficulties arise in transferring concepts and information to daily life due to the fact that activities in accordance with active learning principles are not included in the content and practice of social studies courses in Turkey. On the other hand, with the education program published in 2004, constructivist education has been adopted in Turkey. The purpose of this research is to determine the misconceptions of 5th grade students about the learning field of Human and Environment according to the views of social studies teachers, to reveal the reasons for the formation of these misconceptions, to determine the suggestions of the teachers about what activities should be done in order to prevent and eliminate the misconception. The problem of the research; “According to social studies teachers, what are the misconceptions of students about the concepts in the field of people and environment learning?” poses a question. In the research, the data were collected with a structured interview form consisting of four questions. The study group of the research consisted of 40 social studies teachers working in 10 official secondary schools in Esenler district of Istanbul in the 2021-2022 academic year.

Keywords

Social Studies, Misconception, Human and Environment, Concept Teaching

1. GİRİŞ

Yapılandırıcı yaklaşımın eğitimde önem kazanmasıyla ile öğretim alanında izlenen yöntem ve stratejilerde de değişimler meydana gelmiştir. Eğitim alanında önemi artan anlamlı ve sürekli öğrenmede kavram öğretimini önemli duruma getirmiştir. “Kavram; temel özellikleri benzer olan nesnelere, olayları veya süreçleri gruplamak için kullanılan terimdir” (Canon, 2002; Aktaran, Dünder, 2011, s.311). “Kavram tanımı ve izahları fert, nesne ve düşünceleri tayin etme ve gruplama üzerine olmaktadır” (Tokcan, 2015, s.7). “Kavramlar insanların gruplandırılmış düşünce ve süreçleri farklı gruplar ile birbirinden ayırt etmesine yardımcı olmasının yanı sıra bu gruplar arasında bağlantılar oluşturmasına imkân sağlar” (Senemoğlu, 2013, s.513).

İlköğretim dönemi bireyin çevresinden etkilenme düzeyinin en yüksek olduğu ve yeni öğrenmelere en hızlı uyum sağladığı dönemdir. Bireylerin yaşamları boyunca ihtiyacı olacağı bilgi, beceri, değer ve tutumun temellerinin en etkili kurulabileceği, geliştirilebileceği ve gelişim sürecinin en yoğun olarak yaşandığı yıllar, ilköğretimin ilk kademesi, yeni ilk beş yıldır (Öztürk ve Dilek, 2003). Beyin erken öğrenme dönemlerinde daha hızlı kavrama becerisine sahip olmaktadır. Öğrencilerin öğrendiği kavramlar bir sonraki öğrenme sürecini büyük oranda etkilemektedir.

Kavram ile ilgili tanımlara bakıldığında kavramın nesnelere ve objeleri birbirinden ayırdığı, zihinsel bir süreç olduğu ve aynı zamanda kavramlar arası ilişki ağını kurmamızı yardımcı olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Dünya da ve Türkiye’de ortaya çıktığından itibaren önemli bir disiplin olan Sosyal Bilgiler öğretiminde, kavramlar ve kavram öğretimi önemlidir. Sosyal bilgiler disiplini yapısı itibariyle birçok alanı içinde barındırmasından dolayı gündelik hayatımızda kullandığımız birçok kavramın da öğretimi yine bu alan ile gerçekleşmektedir. Bu sebeple toplum için önemli ve gerekli bir ders olan sosyal bilgiler dersinin içeriğinde kullanılacak tekniklerin veya yöntemlerin doğru seçilmesi, hedefteki öğrencilerin gelişim düzeyleri göz önünde bulundurulması ve kullanılması beklenen tekniklerin seçilmesinde özen gösterilmesi gerekmektedir. Kullanılacak tekniklerin sayılarından çok öğrenciye kavramların ve içeriğin aktarılmasının verimliliğine dikkat edilmesi uzmanlar tarafından ortaya konulmuştur. 5.sınıf öğrencilerinin gelişim dönemi özellikleri itibariyle sosyalleşmelerinin artacağı ve gündelik hayata daha çok dahil olacakları dönem öğrencileri beklemektedir. Bu kavramların da yoğun olarak bulunduğu sosyal bilgiler dersi bu açıdan ön plana çıkmaktadır. Öğrenciler toplum içerisindeki faaliyetleri arttıkça etrafındaki insan ve çevre ile ilgili kavramların farkına varmaları ve bunları kavrayabilmeleri gerekecektir. Ülkemizin iklim, yeryüzü ve ekonomik faaliyetlerinin farklılık göstermesi bireylerin çevre ile olan kavram sayılarını ve bunlara bağlı olarak yanılgıları da arttırmaktadır. İnsanların yaşadıkları çevre ile arasında bilincini geliştirmesi çok önemlidir. Çevre bilincinde istenilen çevre bilgisi, çevreye olan tutum, bilgi ve çevreye karşı faydalı davranışlardır. Bilinçlenme süresinde ancak bireysel davranışların değişmesi, davranışların değişmesi de bilgi ve değerlerin değişmesi ile mümkündür (Aksoy ve Karatekin, 2011). Buradan hareketle insan ve çevre arasındaki bağlantı “ Çevrenin ve çevre sorunlarının farkına varma ve duyarlılık geliştirme, çevre ve çevre sorunları hakkında bilgi sağlama, çevre ile ilgili olumlu ve gerçekçi tutumlar geliştirmesini sağlama, çevrenin geliştirilmesi, korunması için gerekli güdülemeyi geliştirme, çevreyi anlama, belirleme ve çözme yaklaşımları oluşturma” (Özoğlu, 1993) ekinde tanımlanabilir. Ayrıca çevre bilinci ve çevre

eğitiminin; çevreyi koruma ve kullanma ile ilgili duyarlılığı geliştirme ve bireyin çevre ile uyum içerisinde yaşayacağı bilgi ve beceriyi kazandırma olarak ifade edilebilir.

Aktif olarak da sınıflarda kavramları işleyen öğretmenlerin bu kavramların uygulama basamağındaki alanda bu ünite kavramlarının öğretiminde neler yaptıkları incelenmesi önemlidir. Çalışma grubunun öğretmen seçilmesi aktif olarak görev alan öğretmenlerin hem derslerde hem öğretmenler odasında hem de zümre toplantılarında öğrenci ve ders odaklı istişarelerinin sonucunda daha somut bilgiler ile eğitim planlamaları yaptıkları düşünüldüğü içindir.

2. Literatür

Kavramlar yaşanan çevreyi anlamlandırmada bireye yardımcı olmaktadır. Yaşanılan olayları veya düşüncelerimizi kavramların altında sınıflandırma yetisi olmasaydı bireylerin hafıza kapasiteleri çevresindeki olayları takip edebilmede yetersiz kalacaktı. İşte bu yüzden kavramlar varlıkları, düşünceleri veya olayları sınıflandırmada ve bunları anlamlandırabilmemizde bizlere yardımcı olmaktadır. "Martorella'ya göre kavramların dört temel özelliğı vardır

- ⊙ İsim,
- ⊙ Ayırt edici özellikler,
- ⊙ Ayırt edici olmayan özellikler,
- ⊙ Örnekler" (Aktaran: Doğanay, 2003, s.230-232).

"Kavramlar 1. Addan "ada" gibi, 2. Ayırt edici özelliklerden "kara parçası" gibi ve 3. Kural (tanım) "kara parçasının suyla çevrili olması" gibi oluşurlar. Bir kavramın açıklayıcıları veya durumları "örnek" olarak adlandırılır; kavramın ayırt edici özelliklerinden bir veya daha fazlasının bulunmadığı durum ve açıklayıcılar kavramın "örnek olmayanı" olarak adlandırılırlar veya başka bir kurala sahiptirler. Her kavram, bir diğeri için örnek olmayandır; örneğın ada, burun kavramının örnek olmayanıdır. Benzerlikleri çok fazla olan kavramları ayırmak çok zorlaşmaktadır. Bunu dikdörtgen kavramına çok benzedikleri halde dikdörtgen kavramının örneğı olmayan dörtgen, kare ve çok kenar kavramlarında görebiliriz ve bu durumun karışıklık yarattığını söyleyebiliriz. Örnek ve örnek olmayanlar gibi ayırt edici özelliklerin tersi de ayırt edici olmayan özelliklerdir. Bu özellikler genellikle kavramın açıklanmasında kullanılmaktadır, kavramın temel bölümleri değillerdir. Bunlar arabanın aksesuarına benzetilebilirler. Aynı zamanda bazı aksesuarların bazı aksesuarların arabanın işlevleriyle ilgili olarak gereklilikleri yoktur. Ayırt edici olmayan özellikler çeşitli biçimlerde olabilirler. "Cümle" kavramı için "uzunluk", "sandalye" kavramı için "renk", "üçgen" veya "ada" için genişlik bunlardan bazılarıdır. Ayırt edici olmayan özelliklerin listesi daha fazla da uzatılabilir" (Aktaran: Doğanay, 2003, s.230-232). Ülgen (2004, s.108-117) ve Çeliköz, (1998, s.71-72) kavramların özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- ⊙ Obje, olay vb. öğelerin algılanan özellikleri, dolayısıyla kavramların algılanan özellikleri bireyden bireye değişebilir.
- ⊙ Kavramlar, insanların deneyimlerine bağılı olarak zaman içinde değişebilir.
- ⊙ Her kavramın bir ilk algılanan hali vardır.
- ⊙ Kavramların bazı özellikleri başka kavramların özelliğı de olabilir.
- ⊙ Kavramlar birden fazla boyutludur.
- ⊙ Kavramlar belli kriterlere göre kendi içlerinde sınıflandırılabilirler.

“Öğretmenlerden ve eğitim ortamından kaynaklanan kavram yanılgılarının nedenleri ise

- ⊙ Öğretmenin öğrenci seviyesine inememesi,
- ⊙ Öğretmenlerin konular arasında bağlantı kuramaması,
- ⊙ Öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerin demode olması,
- ⊙ Öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanamaması,
- ⊙ Öğretmenin kendi kavram yanılgılarının olması şeklinde sıralanabilir” (Ös, 2006, Akt: Şeker, 2010).

Ortaya çıkan bazı yeni kavramlar önceki öğrenilen bilgiler ile çelişmeden ilişkilendirilebiliyorsa özümsebilir; eğer birbiri ile çelişiyor özümsemez. Bu özümsemeyen kavramların birbirleri ile karışmaları kavram yanılgısı olarak isimlendirilir (Gedik ve diğerleri, 2002). Kavram öğretimi ile ilgili olarak yapılan çok sayıdaki araştırmalara (Durmaz, 2007; Yılmaz, 2008; Yılmaz, Akandere ve Korkmaz, 2010; Erdağ, 2011; Yılmaz ve Çolak, 2012; Tokcan ve Alkan, 2013) kavram öğretiminde kavramlara uygun tekniklerin kullanılmasının öğrencilerin kavram öğretiminin arttırdığının neticesine varılmıştır. Kavram öğretimiyle ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında daha çok kavram yanılgısı, kavram öğretimi ve kavram öğretiminde kullanılacak tekniklerin üzerine araştırmalar yapıldığı gözlemlenmiştir. Kavram yanılgıları, kavramın bilimsel tanımından farklı olarak bireylerin zihnine oturan kavramın bilimsel tanımından farklı bir anlama sahip olmasıdır. Kavram yanılgısı bireyin zihninde bir kez yer edindikten sonra yeni öğrenilecek kavramların zihinde yerleşmesini de etkileyeceği için bireyleri yaşamları boyunca olumsuz etkileyecektir. Kavram yanılgıları, kişilerin kavramların akademik olarak kabul gören tanımlarından değişik olarak algılanması iken, kavram kargaşası ise kişilerin çevresinden veya farklı durumlardan dolayı önceden öğrendikleri kavramlarla yeni öğrendikleri arasında uygun bütünlük ve bağlantı oluşturmama durumu olarak ifade edilebilir. (Yazıcı ve Samancı, 2003, Akt: Şeker, 2010).

“Kavram yanılgılarının özelliklerini şu şekilde özetlemiştir:

- Kavram yanılgıları o alandaki uzmanların sahip olduğu kavramlardan farklıdır.
- Tek bir kavram yanılgısı veya birkaç kavram yanılgısı birçok birey tarafından da yaygın olarak kullanılmaya eğilimindedir.
- Pek çok kavram yanılgısı değişime veya dönüşüme, özellikle de geleneksel öğretim yöntemleri kullanıldığında oldukça direnç gösterirler.
- Bazı kavram yanılgılarının tarihsel önceliği vardır. Bu, önceden var olan bir kavram yanılgısının, yeni karşılaşılan kavramın da zihinde yanlış yapılanmasına neden olması gibidir.
- Bazen kavram yanılgıları sistematik bir şekilde öğrencilerin kullandığı mantıksal olarak bağlantılı orantılardan meydana gelen alternatif inanç sistemlerinden oluşabilmektedir” (Şeker, 2010).

Kavram yanılgılarını sınıflandırma ise şu şekildedir:

- Kavram yanılgıları bölge, yağış, sıcaklık, iklim gibi kavramları anlamlandırmalarda güçlük yaratmaktadır.
- Kavramların yanlış öğrenilmesi, akademik bilgiler öğrencilere doğrudan verilmeye çalışıldığında ortaya çıkar. Öğrenciler bu yanlış öğrenmeleri gidermek için de kendilerince hatalı sınıflandırmalar oluştururlar.

- Kavram yanılgıları, kavramların gündelik yaşamdaki ile bilimsel alandaki anlamaların birbiri çelişmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır. (Brown & Clement, 1992, Akt: Şeker, 2010).

Yazıcı ve Samancı (2003), 5.sınıf öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersindeki bazı kavramlar hakkında düşüncelerini ve kavramları anlama düzeylerini belirlemek amacıyla çalışma yapmışlardır. Araştırma da 44 öğrenci seçilmiştir. 5.sınıf ünitelerinden Güzel Yurdumuz Türkiye deki 30 tane coğrafi kavram seçilerek, oluşturulmuş anket formları öğrencilere sunulmuştur. Elde edilen veriler; kavramı doğru anlama, kavram yanılgısı, kavram kargaşası ve cevapsız şekilde kategorileştirilerek tablolştırılmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin bazı kavramları gündelik yaşamlarında kullandıkları kavramlar ile karıştırdıkları belirlenmiştir.

Alkış (2006) tarafından yapılan araştırmada öğrencilerin yağış kavramını algılama düzeyi ve yanılgıları incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini, Bursa ilindeki beş ilköğretim okulundaki 300 kişiden oluşan beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Veri toplamak için test kullanılmıştır. Araştırmada, elde edilen cevaplar; doğru algılama, sınırlı algılama, yanlış algılama ve cevapsız olarak kategorileştirilmiştir. Sonuç olarak, öğrencilerin bulut, nem, sis, yağış kavramları ve bunların oluşumlarına ait kavram yanılgıları tespit edilmiştir.

Ekiz ve Akbaş (2005) 6.sınıf öğrencilerinin evren, uydü, güneş sistemi, gezegen, yıldız, yörünge ve güneş kavramlarını anlama düzeylerini ve bu kavramlar ile ilgili yanılgılarını ortaya çıkarmak için çalışma yapmıştır. Bu kavramları sosyal bilgiler müfredatından almışlardır. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri beraber kullanılmıştır. Araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırma Trabzon merkezinde ve Akçaabat ilçesindeki 6.sınıflardan oluşan 150 öğrenciye uygulanmıştır.

Sosyal bilgiler dersinin içerisindeki kavramlar çok olduğu için ve bu kavramların öğretiminde dersin rehberi niteliğindeki öğretmenlerinin kavram öğretiminde üzerlerine çok görev düşürmektedir. Bu nedenle, yapılan bu araştırma sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram öğretimine yönelik düşünce ve tutumlarının daha verimli belirlenmesi bakımından önemlidir. Bu araştırmanın problemini; "Sosyal bilgiler öğrencilerinin insan ve çevre öğrenme alanı ile ilgili kavram yanılgılarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?" sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri aşağıda sunulmuştur:

- Öğretmenlerin öğrencilerde belirlediği kavram yanılgıları nelerdir?
- Bu kavram yanılgılarının öğrencilerde oluşma sebepleri öğretmenlere göre nelerdir?
- Öğretmenlere göre kavram yanılgılarını önleyebilmek ve giderebilmek için hangi etkinlikler yapılmalıdır?
- Belirlenen 15 kavramdan (Ova, Plato, Akarsu, Göl, Harita, Kroki, Harita Ölçeği, Boğaz, İklim, Hava Durumu, Seracılık, Doğal, Beşeri, Heyelan, Erozyon) hangileri kavram yanılgısına sebep olmaktadır?
- Belirlenen 15 kavramdan oluşan kavram yanılgısını önlemek ve giderebilmek için neler yapılmalıdır?

3. Araştırmanın Önemi

5.sınıf sosyal bilgiler dersinde işlenen insan ve çevre öğrenme alanı öğrenciler açısından gündelik hayatta karşılaşacakları çevre bilgi birikimine sahip olunması gereken öğrenme

alanındır. Öğretmenlerin kavram öğrenmenin süreçlerini bilmesi, hangi koşullarda ve hangi ortamlarda gerçekleştirebileceğini anlamış olmaları, farklı yöntem ve teknikleri kullanmaları, öğrenci merkezli eğitim vermeleri beklenmektedir (Ülgen, 2004). Bu sebeple öğretim sürecinin en önemli ilk beş yılının son yılındaki ve ilerleyen öğretim yıllarının temeli oluşturacak bu kavramların öğretmenler tarafından nasıl öğrenciye sunulduğu, hangi yaklaşım, teknik ve yöntemlerden faydalandığı yönündeki görüşleri önemlidir. Bu sebeptendir ki öğrencilere katkısının olacağı düşünülmektedir. Böyle bir öğrenme alanında öğretmenlerin görüşleri alınarak, öğrencilerde oluşan kavram yanılgılarının sebeplerinin belirlenmesi, öğrencilerin kavram yanılgısına düşmesinin önlenmesi, kavram yanılgısı oldu ise nasıl düzeltilmesi gerektiği, kavram yanılgısının oluşmasını önlemek için hangi etkinliklerin yapılmasının belirlenmesi bakımından önemli olduğu ve öğretmenlerin de hangi kavramlara daha fazla dikkat etmeleri hususunda örnek olacaktır.

4. Yöntem

4.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, 5.sınıf sosyal bilgiler öğrencilerinin insan ve çevre öğrenme alanı ile ilgili kavram yanılgılarına ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) desenine bağlı olarak yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılmıştır.

4.2. Katılımcılar ve Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ilinin Esenler ilçesindeki resmi ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini amaçlı örnekleme göre seçilmiş 10 resmi ortaokulunda görev yapan toplam 40 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır.

4.2. Veri Toplama Aracı

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5.sınıftaki öğrencilerinin insan ve çevre öğrenme alanına ilişkin kavram yanılgılarına yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma nitel desende oluşturulmuş ve araştırmada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniği ile araştırmacı her bireye aynı soruları sorar ve bireylerin cevapları açık uçludur (Türnüklü, 2000, s. 546). Bu tekniğin kullanılmasının avantajı ise çok sayıda görüşmeciye ulaşıldığında çalışma grubu arasındaki farklılığı en düşük seviyeye indirmektir. Araştırmanın verileri, araştırmaya katılan sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini almak için araştırmacı tarafından oluşturulan ve uzman görüşleri ile geliştirilen yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiştir. Yapılandırılmış görüşmede amaç, görüşme yapılan bireylerin belirttikleri düşüncelerinin aynı ve farklı yönlerini belirlemek ve karşılaştırabilmektir.

Araştırma için etik kurul izni Yıldız Teknik Üniversitesi'nin Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 23.12.2021 tarih ve 2021.12 no'lu toplantısında alınmıştır. Ayrıca İstanbul İl Millî Eğitim müdürlüğünden de 04.02.2022 tarih ve E-59090411-44- 42686652 sayılı resmi izin yazıları ile yapılandırılmış formu kullanmak için gerekli izinler alınmıştır.

4.4. Veri Toplanması ve Analizi

İlk başta katılımcılara gönüllü katılım formu imzalatılmıştır. Görüşme formunda ilk olarak, öğretmenlerin bazı kişisel bilgileri (cinsiyet, doğum tarihi, görev yaptığı okul, meslekteki yılı) sorulmuştur. Burada amaç, öğretmeni tanımadır. Yanlış bilgi olmaması için kavram yanılgısının anlamına değinilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde ilk olarak öğretmenleri tanımaya yönelik sorulan sorular da istatistik işlemleri kullanılmıştır. Yapılandırılmış gözlem formunu çözümlemek için açık kodlamaya dayalı içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi ile veriler tanımlanarak, gerçeklikler ortaya çıkarılır, ayrıca içerik analizi nitel araştırmalarda güvenilirliği yüksek olduğundan kullanılması önerilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 242). Verilerin toplanması için hazırlanan form iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde öğretmenler ile ilgili demografik bilgiler (yaş ve cinsiyet) ikinci bölümde ise kavram yanılgılarına sebep olan kavramların tespiti ve giderilmesine yönelik önerilerin verilmesi için bulunan maddeleri bulunmaktadır. Anketler bazı öğretmenlere elden bazı öğretmenlere online olarak dağıtılmış, tamamlamalarını takiben geri toplanmıştır. Formda öğretmenlerin her bir soruya verdikleri cevaplar tek tek okunarak tümevarımsal içerik analizi yöntemi ile anahtar kavramlar belirlenerek kodlanmıştır Araştırmaya katılanların verdikleri cevapların benzerlik oranlarının yüksek olması kodlama ve temalandırmayı kolaylaştırmıştır. Kodlamadan sonra veriler belirli kategoriler altında toplanmış, düzenlenip tanımlanmıştır. Elde edilen bulgular tablolar oluşturularak gösterilmiştir.

5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 2021-2022 eğitim-öğretim yılı ile,
- 2021-2022 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Esenler ilçesinde resmi ortaokullarda görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleriyle,
- Uygulanan yapılandırılmış görüşme formu ile sınırlıdır.

6. BULGULAR

Çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5.sınıf öğrencilerinin insan ve çevre öğrenme alanına ilişkin kavram yanılgılarına yönelik görüşlerini belirlemeye amacıyla yapılan yapılandırılmış formdan elde edilen bulgular yer almaktadır. Bu bağlamda 40 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşme sağlanmıştır. Elde edilen bulgular öncelikle demografik açıdan değerlendirilmiştir. Demografik veriler tek bir tabloda birleştirilerek tamamının görülmesi amaçlanmıştır. Demografik anket verileri Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Demografik Özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	14	35
	Erkek	26	65
	Toplam	40	100
Yaş	22-30	16	40
	31-40	21	52,5

	41-50	3	7,5
	Toplam	40	100
Kıdem	0-5	24	60
	6-15	14	35
	16-20	2	5
	Toplam	40	100

Araştırmaya katılan öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin bulgular Tablo 1’de gösterilmiştir. Tablo 1’ e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin 26’sı (%65) erkek, 14’ü (%35) kadındır. Yaş aralığına göre öğretmenlerin 21’i (%52,5), 31-40, 16’sı (%40), 22-30, 3’ü (%7,5), 41-50 yaş arasındadır.

6.1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın birinci alt problem olan “5.sınıf sosyal bilgiler dersi ‘insanlar ve çevre’ öğrenme alanında yer alan kavramlardan öğrencilerde tespit ettiğiniz kavram yanılgıları nelerdir?” sorusuna yönelik toplanan sonuçlar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İlgili Öğrenme Alanında Tespit Ettiği Kavram Yanılgıları

Kavram yanılgısına sebep olan kavramlar	f
Yeryüzü şekillerine ilişkin	
Plato	17
Ova	13
Burun	4
Boğaz	3
Körfez	3
Tepe	3
Akarsu	1
Dağ	1
Göl	1
Vadi	1
Doğa olaylarına ilişkin	
Erozyon	11
Heyelan	11
Sel	1
Doğal çevreye ilişkin	
İklim	10
Hava Durumu	6
Çevre	1
Derinlik	1
Beşeri çevreye ilişkin	
Ölçekler	8
Beşeri	7
Doğal	7
Bölgeler	1

Hizmet Sektörü	1
Nüfus	1
Renklendirme	1
Yanılgı Rastlanmadı	6
Toplam	128

Tablo 2’de yer alan araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, “İnsan ve Çevre” öğrenme alanına ilişkin 26 tane kavramın öğrencilerde yanılgıya sebep olduğu sonucuna ulaşırken 6 tane katılımcı kavram yanılgısı tespit edemediğini belirtmiştir. Birinci alt probleme ilişkin kavram yanılgısına sebep olan kavramlar içinde en çok plato (17), ova (13), erozyon (11), heyelan (11), iklim (10), ölçekler (8), beşeri (7), doğal (7), hava durumu (6), burun (4), harita (4), kroki (4), boğaz (3), körfez (3), tepe (3), akarsu (1), bölgeler (1), çevre (1), dağ (1), derinlik (1), göl (1), hizmet sektörü (1), nüfus (1), renklendirme (1), sel (1), vadi (1) ve kavram yanılgısına rastlanmadı (6) şeklinde bulgulara ulaşılmıştır.

6.2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın ikinci alt problem olan “Belirlediğiniz kavramlarda oluşan kavram yanılgılarının oluşmasının nedenleri nelerdir?” sorusuna yönelik toplanan sonuçlar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 3. Öğretmen Görüşlerine Göre Kavram Yanılgısı Oluşmasının Sebepleri

Kavram yanılgısı sebepleri	f
Kavramdan kaynaklı	
Kavramların soyut olması	12
Kavramların anlamca benzer olması	8
Öğrenci kaynaklı	
Hazırbulunuşluk eksikliği	11
Dikkat ve algı eksikliği	7
Tekrar eksikliği	6
Soru çözme eksikliği	2
Aile eğitim seviyesi	1
Kitap okuma eksikliği	1
Öğretmenden kaynaklı	
Disiplinler arası uygulama eksikliği	3
Öğretmenin sözel anlatım ile kalması	2
Materyalden kaynaklı	
Disiplinler arası uygulama eksikliği	3
Öğretmenin sözel anlatım ile kalması	2
Toplam	66

Tablo 3’te yer alan araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, “İnsan ve Çevre” öğrenme alanına ilişkin kendilerinin belirlediği kavramlara ilişkin yanılgı sebepleri yer almaktadır. Öğretmenlerin ilgili öğrenme alanı ile alakalı kavramlarda ki kavram yanılgılarının en çok kavramların soyut olması (12), öğrenci hazırbulunuşluğunun eksik olması (11), görsel materyallerin az kullanılması (9), kavramların anlamca benzer olması (8), dikkat ve algı eksikliği (7), tekrar eksikliği (6), öğrencilerin yaş ve gelişimine uyması (4), disiplinler arası

uygulama eksiliği (3) öğretmenlerin sözel anlatım ile kalması (2), soru çözme eksikliği (2), ailenin eğitim seviyesi (1), kitap okuma eksikliği (1) sebep oldukları belirtilmiştir.

6.3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problem olan “Kavram yanılgılarını önlemek veya gidermek için hangi tür etkinliklerin yapılmasını tavsiye edersiniz?” sorusuna yönelik toplanan sonuçlar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 4. *Kavram yanılgılarını önlemek için önerilen etkinlikler*

Etkinlik çeşitleri	f
Kavramları görselleştirmede etkinlik	
Görsel kullanımı (resim, kartpostallar)	18
Somutlaştırma (kil, oyun hamuru, alçı)	11
Video	11
Atlas kullanımı	1
Kavram öğretim teknik ve yöntemlerinde etkinlik	
Kavram haritası	6
Zihin haritası	6
Gezi düzenlemek	4
Kavramsal değişim metinleri	4
Kavram karikatürleri	3
Ders içi ve ders dışı etkinlikler	
Gezi düzenlemek	4
Örnek olay	3
Günlük hayatla ilişkilendirme	2
Kavram öğretimine fazla zaman ayrılması	1
Kavramların tekrarlanarak anlatılması	1
Ön bilgi eksiklerinin giderilmesi	1
Toplam	78

Tablo 4’te yer alan araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, “İnsan ve Çevre” öğrenme alanına ilişkin kendilerinin belirlediği kavramlara ilişkin yanılgılarının önlenmesine ilişkin bulgular mevcuttur. İnsan ve Çevre öğrenme alanındaki kavramların yanılgılarını önlemek için öğretmenler en çok görsel kullanımı (18), kavramları somutlaştırma (11), video kullanımı (11), kavram haritası (6), zihin haritası (6), gezi düzenlemek (4), kavramsal değişim metinleri kullanımı (4), anlatım tekniğinin değiştirilmesi (3), anlatım yönteminin değiştirilmesi (3), kavram karikatürlerinin kullanılması (3), örnek olay sunulması (3), günlük hayatla ilişkilendirme (3), atlas kullanımı (1), kavram öğretimine fazla zaman ayırma (1), kavramların tekrarlanarak anlatılması (1) ve ön bilgi eksiklerinin giderilmesi (1) yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

6.4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problem olan “Araştırmacı tarafından önceden belirlenen kavramlardan hangisi ya da hangileri öğrencilerde kavram yanılgısına sebep olmaktadır?” sorusuna yönelik toplanan sonuçlar aşağıda tablolaştırılmıştır.

Tablo 5. Araştırmacı Tarafından Belirlenen Hangi Kavramlar Öğretmenler Tarafından Yanılgı Olarak Tespit Edilmiştir?

Kavramlar	f
<u>Yeryüzü şekillerine ilişkin</u>	
Plato	22
Ova	14
Boğaz	8
Akarsu	2
Göl	1
<u>Doğa olaylarına ilişkin</u>	
Erozyon	12
Heyelan	9
<u>Doğal çevreye ilişkin</u>	
Hava Durumu	16
İklim	12
Doğal	5
<u>Beşeri çevreye ilişkin</u>	
Harita Ölçeği	16
Kroki	14
Harita	8
Beşeri	3
Seracılık	3
Toplam	145

Tablo 5'te yer alan araştırmacı tarafından önceden belirlenen hangi kavramın yanılgıya sebep olduğuna ilişkin araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin tespitleri incelendiğinde, yanılgıya en çok plato (22), harita ölçeği (16), hava durumu (16), kroki (14), ova (14), erozyon (12), iklim (12), heyelan (9), boğaz (8), harita (8), doğal (5), beşeri (3), seracılık (3), akarsu (2), göl (1) sebep oldukları belirtilmiştir. Tablo 4'teki kavramlar araştırmacılara ilk 3 soruya cevap verdiklerinden sonra 4.soru soru olarak sorulmuştur. Katılımcıların ilk soruda belirttiği kavramlar ile araştırma öncesi belirlenen kavramların yanılgıya uğramaları konusunda benzerlik bulunmuştur.

6.5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın beşinci alt problem olan "Araştırmacı tarafından belirlenen ve öğretmenlerin seçtikleri bu kavramlara yönelik kavram yanılgısını önlemek ve gidermek için neler yapılmalıdır?" sorusuna yönelik toplanan sonuçlar aşağıda tablolandırılmıştır.

Tablo 6. Seçili Kavramlara Yönelik Kavram Yanılgılarını Önlemek İçin Önerilen Etkinlikler Nelerdir?

Etkinlik çeşitleri	f
<u>Kavramları görselleştirmede etkinlik</u>	
Görsel materyal kullanma (resim, kartpostallar vb.)	14
Video	8

Somutlaştırma (kil, alçı, oyun hamuru vb.)	7
Farklı harita çeşitleri kullanılması (kabartma, renklendirme vb.)	6
<u>Kavram öğretim teknik ve yöntemlerinde etkinlik</u>	
Kavramları örneklendirme	7
Kavram öğretim teknikleri kullanılması	5
Kavramların tekrarlanarak işlenmesi	4
<u>Ders içi ve ders dışı etkinlikler</u>	
Gezi	
Disiplinlerarası ilişkilendirme	2
Gündelik hayatla bağdaştırma	2
Hazırbulunuşluğu sağlama	1
Müfredatın güncellenmesi	1
Toplam	61

Tablo 6’de yer alan araştırmaya katılan Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde, “İnsan ve Çevre” öğrenme alanına ilişkin araştırmacı tarafından belirlenen kavramlara ilişkin yanılgılarının önlenmesine ilişkin etkinlik çeşitleri belirtilmiştir. Öğretmenlerin kavram yanılgılarını önlemede en çok görsel materyal kullanımı (14), video (8), kavramları örneklendirme (7), somutlaştırma (7), farklı harita çeşitleri kullanma (6), kavram öğretim teknikleri kullanma (5), gezi (4), kavramların tekrarlanarak işlenmesi (4), disiplinler arası ilişkilendirme (2), gündelik hayatla bağdaştırma (2), hazırbulunuşluğu sağlama (1) ve müfredatın güncellenmesi (1) sonuçları elde edilmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin 5.sınıf öğrencilerinin insan ve çevre öğrenme alanına ilişkin kavram yanılgılarına yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma İstanbul ilinin Esenler ilçesinde uygulanmıştır. Katılımcılar gönüllülük esasına bağlı kalarak araştırmaya katkı sağlamışlardır. Katılımcılara gönüllü katılım formu imzalatılmıştır. Bu kısımda sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgılarına ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmada elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Araştırma sonucunda;

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgısına sebep olduğunu düşündüğü kavramların başında araştırma öncesi kavram yanılgısına sebep olabileceği düşünülen kavramlar gelmiştir. Bu kavramlar plato, ova, heyelan, erozyon ve iklimdir. Araştırmaya katılan öğretmenler belirlenen öğrenme alanında kavram yanılgısına en çok sebep olarak bu kavramları belirtmişlerdir. Turan ve Samancı (2003)’ya göre, “ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgilerle ilgili esasları öğrenebilmeleri ve karşılıklarına çıkabilecek sosyal problemleri çözebilmeleri için ana kavramları çok iyi kavramaları gerekmektedir” şeklindeki ifadesinde belirttiği ve elde edilen sonuca göre de sosyal yaşamda da karşılıklarına çıkabilecek kavramlarda öğrenme eksikleri ve yanılgıları mevcuttur.

Araştırmanın ikinci alt probleminde elde edilen sonuç sosyal bilgiler öğretmenleri belirttikleri kavramların yanılgıya sebep olmaları ile ilgili en çok kavramların soyut kalması ve öğrencilerin hazırbulunuşluğunun eksik olduğu yönündedir. Turan (2002), araştırmasında öğrencilerin kavram öğrenmelerinde sınıf içinde aktif hale getirilerek kazanılan bilginin daha fazla akılda

kalıcı olacağını dile getirmesi, bulguları destekler niteliktedir. Novak (1984), ön bilgilerdeki eksikliklerin yeni öğrenmelere engel teşkil edeceğini ifade etmiştir. Turan (2002) ve Novak (1984)'in ifadeleri ve araştırma sonuçlarının paralellik gösterdikleri görülmüştür. Bu durumun da kavram öğretiminde eğitimcilerin ön öğrenmelere gereken önemi vermedikleri ve aktif öğrenme yöntemlerini daha az tercih etmediklerinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminden elde edilen sonuç ise sosyal bilgiler öğretmenleri belirttikleri kavram yanılgılarının ise giderilmesi konusunda ise en çok görsel materyal kullanımı, somutlaştırma, video kullanımı, kavram haritası ve zihin haritası yöntemleri kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Çetinkaya (2010), araştırmasında sınıf içerisinde ve dışarısında kavram öğretiminde alternatif teknikler arasında en çok kavram haritası tekniğinin kullanıldığını belirtmiştir. Bu sonuç araştırmanın sonuçlarıyla kesin bir tutarlılık göstermese de yine öğretmenlerin belli bir kısmı bu yöntemlerin kullanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Elde edilen sonuç Çetinkaya (2010) ile paralellik gösterdiği görülmüştür. Bu durumun ise sınıf içi kavram öğretim etkinliklerinde sözlü anlatıma ağırlık verilmesinden dolayı kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenleri araştırmacı tarafından seçilen kavramlar arasında en çok çok plato, harita ölçeği, hava durumu, kroki, ova, erozyon ve iklim kavramları gelmektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler ile araştırmacı tarafından önceden belirlenen kavramların seçilmesi arasında da benzerlik görülmektedir. Genel olarak sosyal bilgiler öğretmenlerinin kavram yanılgısına hangi kavramların sebep olacağı önceden bilinebiliyor olması ve bu kadar bilinen eksikliğin halen giderilememesi araştırmanın önemi bir kez daha ortaya koymaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenleri ekledikleri yeni kavramların yanılgılarının giderilmesi için yine en çok görsel materyal kullanma, video ve kavramları örneklendirme yöntemleri kullanılması önerilmiştir.

Sosyal bilgiler dersinin öğrenme alanlarına baktığımızda öğrencilerin gündelik hayatta kullanılacakları veya eğitim hayatları sürecince kullanılacakları birçok kavram var. Bu kadar çok kavramın olması kavram yanılgılarının oluşmasını arttırmaktadır. 5.sınıf öğrencilerinin İnsan ve Çevre öğrenme alanında bulunan kavramların hangilerinin yanılgıya sebep olabilecekleri ve bunların önlenmesine yönelik hangi etkinliklerin yapılması gerektiğinin tespiti de benzer yaş grubu öğrencilerine yönelik eğitimlerde rehber olacağı düşünülmektedir. Bu kadar dar kapsamlı olan öğrenme alanı ile ilgili kavram yanılgılarının sayılarının fazla olması öğrencilerin "kavram" kelimesinin önemini farkına varmamaları veya eğitimcilerin kavramların önemine varmamaktadır. Kavramların önemini farkına varılması için dersleri veren öğretmenlerin farklı kavram öğretim teknikleri ile eğitim alması ve vermesi kavram öğretimini nitelendirecektir. Öğretmenlerinde belirttikleri görsel materyal kullanımı, somutlaştırma, video gösterimi veya gezi planlanması teknolojinin hayatımızda olduğu bu dönemlerde bu faaliyetlerin hepsi yapılabilir etkinliklerdir. Bu tarz farklı etkinlik ve yöntemler kavram algılamayı verimli hale getirecektir.

Ders kitaplarında görsellere fazla yer verilememesi veya verilmemesinin eksikliğini eğitimci olan branş öğretmenleri yani Sosyal Bilgiler öğretmenleri tamamlamalıdır. Öğretmenlerin kavram öğretim tekniklerin içindeki tekniklerden faydalanarak kavram öğretimini daha etkili getirdiği durumu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara bakıldığında ise Gültekin'in (2016) araştırması

ile de ortak yönleri olduğu görülmektedir. Gültekin'in çalışmasında öğretmenlerin kavram öğretiminde kavram haritaları kullanımının daha çok olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğretmenler derslerde içeriklerin görsellik açısından yarar sağladığı ve konun bütün şekilde aktarıldığı gibi nedenlerden dolayı kavram haritası kullanmayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Kavramların tekrar edilmesinin gerekliliğini belirten sosyal bilgiler öğretmenleri de olmuştur. Öğrencilerin kavram yanılgı sebeplerinin temellerine bakıldığında temelinde tekrar faktörünün etkili olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilerin kavram yanılgısının giderilmesinde bireysel çalışmaların başında tekrar önemli olduğu sonuçlardan çıkarılabilmektedir.

Her öğrencinin aynı zeka türüne ve zeka seviyesine sahip olmadığı öğretmenler tarafından bilinmelidir. Öğrencilerdeki bu fark göz önüne alınarak derslerde görsel materyallerden faydalanmak, kavramsal değişim metinleri, kavram haritaları gibi yöntemlerle desteklenerek sınıflarda farklı teknik ve yöntemler uygulanmalıdır. Sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan coğrafi kavramların özellikleri ve tanımları öğrencilerin anlayacağı bir şekilde sınırları belirlenerek ve özellikleri açıklanarak onlara sunulmalıdır. Kavramların ortak özellikleri ve farklılıkları diğer kavramlardan ayrılan yönleri ile vurgulanmalıdır. Öğrenciyi sınıfta pasif durumda bekleterek ona bilgiyi sözlü aktarmak yerine, bilgiye öğrencinin kendisinin ulaşmasını sağlamak gerekmektedir. Derslerin öğrenci merkezli bir model ile işlenmesi, konuların ve kavramların gündelik hayat ile ilişkilendirilmesi etkin bir kavram öğretimine fayda sağlayacağından bu temel bilgiler ışığında dersler planlanmalıdır (Geçit, 2010, s.146). Öğretmenler, öğrencilerin öğrendiği kavramları kazanma durumlarını ölçmek için bu kavramları yeni duruma uygulayabilecekleri, projeler, ev ödevleri, araştırma konuları vermeli ve bunların düzenli bir şekilde takibini yapmalıdır.

Elde edilen sonuçlar ışığında bazı önerilerde bulunmak gerekirse;

- Öncelikli olarak üniversitelerde öğretmen adaylarına yönelik kavram öğretimi derslerinin artırılması ve zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir. Bu sayede öğretmenlerinin daha üniversite sıralarında kavram öğretimine vereceği önem anlaşılmalıdır.
- Araştırmanın birinci alt probleminde elde edilen sonuca yönelik Kavram öğretiminde sadece sözel anlatım yöntemi öğretmenler tarafından kesinlikle tercih edilmemelidir.
- Araştırmanın birinci ve üçüncü alt problemlerinde elde edilen sonuca yönelik Öğretmenlerin derslerde gerekli kavram öğretimi teknik, kavram yanılgısı tespiti için gerekli teknik ve etkinlikleri kesinlikle uygulamalı ve takip etmelidir.
- Araştırmanın ikinci alt probleminde elde edilen sonuca yönelik ders kitaplarının kavram öğretimine önem verecek şekilde hazırlanması veya dizayn edilmelidir.
- Araştırmanın üçüncü alt probleminde elde edilen sonuca yönelik Ders kitaplarının hazırlanması uygun değil ise öğretmen kılavuz kitapları kesin olarak kavram öğretimine gereken önemi verecek şekilde hazırlanmalıdır.
- Araştırmanın dördüncü alt probleminde elde edilen sona göre öğrencilere kavram öğretiminin önemini farkına varacakları ödevler veya etkinlikler verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, B., & Karatekin, K. (2011). Farklı programlardaki lisans öğrencilerinin çevreye yönelik duyuşsal eğilimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3). http://www.tsadergisi.org/Makaleler/1065185886_02.pdf
- Alkış, S. (2006). İlköğretim eğitiminin genel anlayışı. *İlköğretim Çevrimiçi*, 5(2), 126-140.
- Çeliköz, N. (1998). Kavram öğrenme ve öğretme ilkeleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(2), 69-76.
- Çetinkaya, M. (2010). *Canlıların sınıflandırılması konusu için web destekli kavram haritaları ve anlam çözümleme tablolarının öğrenme üzerindeki etkisinin araştırılması*. Yüksek lisans tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi, İzmir.
- Doğanay, A. (2003), Sosyal bilgiler öğretimi. C. Öztürk-D. & Dilek (Eds.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde*. s. 15–46. Pegem Yayıncılık.
- Durmaz, B. (2007). *Yapılandırıcı fen öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrencilerin başarısı ve duyuşsal özelliklerine etkisi (Muğla ili merkez ilçe örneği)*. Yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Dündar, H. (2011). Sosyal bilgilerde kavram öğretimi. B. Tay & A. Öcal (Eds.). *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi içinde*. (s.309-342). PegemA Yayıncılık.
- Ekiz, D., & Akbaş, Y. (2005). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin astronomi ile ilgili kavramları anlama düzeyi ve kavram yanılgıları. *Milli Eğitim Dergisi*, 165(14.12), 2014.
- Erdağ, S. (2011). *İlköğretim 5. sınıf matematik dersinde kavram karikatürle ile destekli matematik öğretiminin, ondalık kesirler konusundaki akademik başarıya ve kalıcılığa etkisi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Geçit, Y. (2010). 9. sınıf öğrencilerinin coğrafya müfredatı Türkiye öğrenme alanı içindeki bazı kavramları anlama düzeyleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 21, 134-149.
- Gültekin, E. (2016). *Ortaokul 5. sınıf sosyal bilgiler dersi "Adım Adım Türkiye" ünitesinde bulunan kavramların kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Novak, J. D. (1984). Application of advances in learning theory and philosophy of science to the improvment of chemistry teaching. *Journal Of Chemical Education*, 61(7), 607-612.
- Özoğlu, S. Ç. (1993). Yaygın eğitim düzeyinde çevre için eğitim. *Çevre eğitimi içinde*. (s.65-80). Türkiye Çevre Vakfı Yayınları.
- Öztürk, C. & Dilek, D. (2003), Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretim programları. *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde*. (s. 47–81). Pegem Yayıncılık.
- Senemoğlu, N. (2013). Gelişim, öğrenme ve öğretim. (23. Baskı). Yargı Yayınevi.
- Şeker, M. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde öğrenme stillerine uygun etkinliklerin kullanılmasının öğrencilerin öğrenme düzeyi ve kavram yanılgılarının giderilmesi üzerindeki etkinliğinin araştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Tokcan, H. & Alkan, G. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde kavram karikatürlerinin öğrenci başarısına etkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-19.
- Tokcan, H. (2015). *Sosyal bilgilerde kavram öğretimi*. Pegem Akademi.
- Turan, İ. (2002). Lise coğrafya derslerinde kavram ve terim öğretimi ile ilgili sorunlar. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 67-84.
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılacak nitel bir araştırma tekniği: görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559.
- Ülgen, G. (2004). Kavram geliştirme kuramlar ve uygulamalar (4. Basım). Nobel Yayın Dağıtım.
- Yazıcı, H., & Samancı, O. (2003). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler ders konuları ile ilgili bazı kavramları anlama düzeyleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 158, 83-90.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, H. (2008). *İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kavram haritalarının kullanılmasının başarıya etkisi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yılmaz, H., Akandere, O. & Korkmaz, İ. (2010). İlköğretim birinci kademe 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde kavram haritalarının kullanılmasının başarıya olan etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 19-27.
- Yılmaz, K. & Çolak, R. (2012). Sosyal bilgiler öğretiminde kavram haritaları kullanımının öğrencilerin tutum, akademik başarı ve bilgilerinin kalıcılık düzeylerine etkisi. *Cumhuriyet International Journal Of Education*, 1(1), 1-9.